

บทความ

“การแก้ไขสถานการณ์เมื่อต้องอยู่ในสภาพบังคับให้มีส่วนร่วมในการทุจริต”

โดย นายประสาธ พงษ์ศิวกาย อดีตกรรมการ ป.ป.ช. และอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม

จาก คู่มือข้าราชการไทยหัวใจซื่อสัตย์ สำนักป้องกันการทุจริตภาครัฐ สำนักงาน ป.ป.ช.

(ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ และสำนักพิมพ์ หน้า ๓๔-๔๕)

“เกิดเป็นหญิงแท้จริงแสนลำบาก เกิดเป็นข้าราชการนั้นเสียกว่าหลายเท่า”

นี่เป็นคำพังเพยไทยที่กล่าวในลักษณะประชดประชันข้าราชการไทย เพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่น่าสงสารและน่าเห็นใจ เนื่องจากระบบราชการที่มีมายาวนาน มักเป็นระบบอภิสิทธิ์ชน คักดินาเจ้าขุนมูลนาย อุปถัมภ์ ตอบแทน เกื้อหนุน รักดี ฯลฯ ลักษณะนายสั่งลูกน้อง ปกป้องลูกน้อง ฝ่ายลูกน้องกลัว เอาใจนาย เสนอจัดทำให้นาย ประเพณีศิครันนาย ได้ครับผม เหมาะสมครับท่าน

เริ่มต้นผมรับราชการและเติบโตจากลูกหม้อมหาดไทยจนเกษียณอายุที่มหาดไทย ดำรงตำแหน่งในภูมิภาคแทบจะตลอดทั้งชีวิตราชการ คือ ปลัดอำเภอ นายอำเภอ ปลัดจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งล้วนแต่เป็นตำแหน่งที่ต้องบังคับว่าให้ต้องสัมผัสกับคนทุกประเภทจำนวนมาก ทั้งประชาชน ข้าราชการ นักการเมือง และคลุกคลีกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผมเคยเป็นทั้งผู้บังคับบัญชาและลูกน้องมายาวนาน พบเห็นทั้งการทุจริตและสุจริต จึงได้ประสบการณ์ทั้งด้วยตนเอง เห็นฟัง แก้ไขปัญหาจากมหาดไทย และหน่วยงานอื่นๆ เห็นแนวทางที่เขาแก้ไขเอาตัวรอดได้จากการทุจริตโดยใช้ลักษณะวิชา ทั้งวิชาเทพและวิชามาร นำมาจัดทำแก้ไข **รู้สึกสงสารข้าราชการผู้น้อยที่ชื่อ ๆ ไม่รู้วิธี หลีกหนี** แก้ไขไม่ได้ จำต้องเป็นเหยื่อของเจ้าหน้าที่ที่เจ้าเล่ห์ ที่ทำเรื่องทุจริตก็มาก รวมทั้ง**เจ้าหน้าที่ที่ตั้งใจทุจริตสำเร็จแล้วได้ยศ ตำแหน่ง ผลประโยชน์ บางคนได้ดี รอดตัว บางคนรับกรรมถูกไล่ออก ดิฉุก**

ก่อนจะถูกเข้าไปมีส่วนร่วมในการทุจริต

๑. สร้างภาพของความโปร่งใส ซื่อสัตย์ รังเกียจการทุจริตประพฤติมิชอบ

เราต้องพยายามสร้างภาพของความโปร่งใส ซื่อสัตย์ การรังเกียจเกี่ยวกับการทุจริตประพฤติมิชอบ รวมทั้งไม่รับสินน้ำใจจากการทำหน้าที่ที่ไม่ถูกต้อง ฯลฯ จะโดยแสดงออกทางการพูดคุย แสดงอาการกับทั้งผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา สังคม ให้รู้กันชัดเจนอย่างกว้างขวางจะมีผลให้คนทั่วไปรับรู้นิสัยเราว่าเป็นคนตรงไปตรงมา ถ้าทุกคนยอมรับความเป็นคนตรง ๆ ของเรา ก็จะไม่ได้รับการแต่งตั้งให้เข้าไปร่วมตรวจรับ เหตุจากเขากลัวว่ามีเราเข้าไปด้วย เรื่องไม่สุจริตจะลวงรู้กันไปทั่ว การทุจริตจะทำได้ยากขึ้น แล้วอาจพลอยทำให้คนอื่นที่ยินยอมร่วมทุจริตกับเขา เมื่อเห็นว่าเราขัดขวางก็อาจกลัวและอาจไม่ยอมทุจริตตามไปด้วย ที่เรียกว่าเกิดอาการ **วงแตก** คือ เกิดการพร้อมใจกันไม่ยอมตรวจรับขึ้นได้

๒. หมั่นสังเกตสิ่งบอกเหตุว่าจะถูกชักจูงหรือบังคับให้เข้าไปในวงจรอุบาทของการทุจริต

ปกติมักมีสิ่งบอกเหตุที่จะทำให้เรารู้ล่วงหน้าเสมอ เสมือนร่างกายที่จะเป็นโรคมันจะมีอาการของโรคเตือนเช่นกัน ฉะนั้น จึงควรหมั่นสอดรับฟัง หรือสังเกตให้ดีก็จะสามารถพบได้ว่าเรามีโอกาสจะถูกชักจูงโน้มน้าว บังคับ ชูเชิญ หรือจ่ายอมโดยปริยาย ที่จะเข้าไปใน **วงจรอุบาท** ของการทุจริตหรือไม่ เช่น องค์กรนี้ผู้บังคับบัญชาคนนี้หรือเรื่องอย่างนี้ ฯลฯ ต้องมีการกระทำทุจริตทุกครั้ง ถ้ารู้ล่วงหน้าเราก็จะรู้ตัว และไม่ยอมเข้าร่วมงานด้วย เช่น ถ้าเป็นผู้บังคับบัญชาคนนี้ มักจะมีการเรียกเปอร์เซ็นต์จากการตรวจรับงาน หรือมักพบการทุจริตเสมอในการตรวจรับลูกรังที่ลงบนถนนแล้วเกลี่ยบดอัดซึ่งโดยธรรมเนียมส่วนใหญ่จะลงจำนวนไม่ครบหรือไม่บดอัด หรือธรรมเนียมในการตรวจรับงานขุดลอกคลองก็มักจะไม่ตรงตามลักษณะของงานเสมอ เราก็ย้ายหนี พยายามไม่เข้าไปเป็นลูกน้องผู้บังคับบัญชาที่ทุจริต หรือไปเป็นกรรมการตรวจรับงานที่สุ่มเสี่ยงต่อการทุจริต

๓. ไม่วิ่งเต้น นักการเมือง ผู้บังคับบัญชาเพื่อแลกกับการมาลงตำแหน่งสำคัญ

ต้องไม่วิ่งเต้น รับปากนักการเมือง ผู้บังคับบัญชาเพื่อแลกกับการโยกย้ายมาดำรงตำแหน่งสำคัญเพื่อจะเป็น **มือ** ทำเรื่องทุจริตให้กับนักการเมืองหรือผู้บังคับบัญชาคนนั้นๆ เพราะสุดท้ายก็อาจต้องออกจากราชการเพราะติดคุก ฟังระลึกละเอียดว่าถ้าผู้ใหญ่วิ่งเต้นเอาเรามา เราก็ต้องเป็นหนี้บุญคุณอย่างแน่นอน ไม่สามารถจะปฏิเสธคำสั่งอันมิชอบของท่านได้ อันเป็นเรื่องปกติของลักษณะข้าราชการไทย **บุญคุณต้องทดแทน**

ที่นี้เมื่อเรารู้แล้วว่า จะมี **ภัย** มาถึง กล่าวคือจำเป็นต้องถูกย้ายไปเป็นลูกน้องผู้บังคับบัญชาทุจริต มีหน้าข้าผู้บังคับบัญชาก็ยังจะตั้งเราให้รับผิดชอบกับงานซึ่งสุ่มเสี่ยงต่อการมีทุจริตเกิดขึ้นแน่นอน ก็ต้องระมัดระวังและรีบปฏิเสธ หรือรีบทำความเข้าใจแต่เริ่มแรกว่า เราไม่สัมพันธ์กับงานทุจริต เพื่อท่านจะได้ไปเลือกคนอื่นแทนเรา

๔. ตั้งสติ และใช้ปัญญา

ปลอบใจและชั่งใจตัวเอง ดังที่พหูสูต เคยสอนไว้ว่า มนุษย์เราเลือกไม่ได้ ๒ อย่าง คือ เลือกเกิดไม่ได้และเลือกผู้บังคับบัญชาไม่ได้ แต่ก็สามารถเลือกได้ ๒ อย่าง คือ เลือกทำดีกับเลือกทำชั่ว หรือมีฉะนั้นก็ต้องต้องคิดอย่างอาจารย์กล้าณรงค์ จันทิก ซึ่งเคยเปรียบเปรยไว้ว่า การจะตัดสินใจทำเรื่องทุจริต เหมือนเหรียญที่มี ๒ ด้านเสมอ กล่าวคือ

ถ้าเราใจอ่อนยอมร่วมวงทุจริตด้วย ก็จะได้สิ่งตอบแทนแน่นอน คือ อาจได้เลื่อนยศ ตำแหน่ง ความดีความชอบ อาจได้อยู่ใกล้ครอบครัว ไปมาสะดวก ฯลฯ (แต่มีโอกาสจะถูกติฉินนินทา ถูกดูถูกเหยียดหยาม ถูกสอบสวน ถูกลงโทษ ออกจากราชการ ติดคุก ฯลฯ)

แต่ถ้าใจแข็ง ไม่ยอมร่วมวงทุจริตด้วย ก็อาจถูกกลั่นแกล้งโดนย้ายไปลำบาก กันดาร ไม่ได้อยู่ใกล้ครอบครัว ถูกหาเรื่อง โดนสอบสวน ต้องโทษทัณฑ์ ฯลฯ (แต่มีโอกาสได้รับคำยกย่อง ชมเชย ขึ้นชม และไม่มีโอกาสถูกสอบสวน ถูกจำคุก ฯลฯ) ต้องตัดสินใจว่าจะเลือกด้านใด

ต้องนึกถึงหลักธรรมว่าต้องใช้สมองและปัญญาในการแก้ไขอย่างกล้าหาญ ต่อสู้ อดทน อดกลั้น โดยยึดว่า ถ้าอุปสรรคไม่มี บารมีไม่เกิด ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ฯลฯ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้ตนเอง นึกถึง

ชื่อเสียงเกียรติยศของตนเอง ครอบครัวและวงศ์ตระกูล รวมทั้งความดีที่สั่งสมมาตลอด การยอมรับทางสังคม ถ้าผิดพลาดก็คงย่อยยับคราวนี้ ฯลฯ

ต่อนี้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ที่อยู่อย่างพอสมควรแก่อัตภาพ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย สะสม ละโมบ กอบโกย หรือแก่งแย่งยศตำแหน่งจนเกิดเหตุ จนกระทั่งต้องทุจริต ถูกไล่ออกจากราชการ ตีตก เสียอนาคต หมดความก้าวหน้าหมดความสง่างาม

เมื่อสถานการณ์บังคับให้ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในหน่วยงานที่มีการทุจริต

๑. แม้พยายามแล้ว แต่เราก็กังคราะห์ร้ายถูกผู้บังคับบัญชาตั้งให้เข้าร่วมในการทุจริต

ขอให้หลีกเลี่ยงโดยเข้าพบผู้บังคับบัญชาเพื่อขอลอนตัวจากการเข้าร่วมรับผิดชอบด้วยความสุภาพ โดยอ้างความจำเป็น ความเสียหายที่ต้องเกิดขึ้นตามมา ผลของการตรวจสอบโดยหน่วยงานที่มีอำนาจ ตรวจสอบ เช่น สตง. โทษของการกระทำผิด

อาจขอร้องบุคคลที่ผู้บังคับบัญชาให้ความเกรงใจ เคารพ ศรัทธา เชื้อถือมาช่วยพูดให้ เช่น บุคคลในครอบครัว นักการเมือง พระสงฆ์ ผู้หลักผู้ใหญ่ ฯลฯ

อาจอธิบายให้กลุ่มบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกับเรา ให้เกิดความเข้าใจ ตระหนักถึงการรับผลร้าย ซึ่งอาจถึงไล่ออก ตีตก ทำให้เขาเหล่านั้นกลัวและจะเป็นแนวร่วมช่วยเราร่วมค้ำกับผู้บังคับบัญชา ซึ่งดีกว่าการค้ำผู้บังคับบัญชาอยู่คนเดียวแน่

อาจขอลาป่วย ลา กิจ ไปราชการ ลา บวช ลา ไปประกอบพิธีทางศาสนา ลา ศึกษาต่อ ขอย้ายไปจากองค์กร เพื่อให้บุคคลอื่นย้ายมา ฯลฯ ซึ่งอาจดูเป็นการหนีปัญหาแต่ก็เป็นวิธีที่นุ่มนวล

ท้ายที่สุดเราก็กังคราะห์ไม่ยอมรับ พร้อมทั้งอ้างเหตุผลประกอบว่า การไม่ตรวจรับมีเหตุผลอย่างไร ทั้งข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง

๒. ต้องเสี่ยงรายงานให้ผู้บังคับบัญชาที่เหนือกว่าขึ้นไปทราบถึงพฤติการณ์ทุจริต

อาจมีความจำเป็นต้องเสี่ยงรายงานให้ผู้บังคับบัญชาที่เหนือกว่าขึ้นไปอีกในทางลับหรือเปิดเผยทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อจะได้ทราบถึงพฤติการณ์สู่ทุจริต เพราะท่านเป็นผู้ใหญ่มีประสบการณ์สูง ท่านคงจะมีวิธีการระงับเรื่องราว หรือแก้ไขโดย **บัวไม่ให้ช้ำน้ำไม่ใช้ขุ่น** โดยปกปิดเรื่องสู่ทุจริตที่เราไปรายงานให้เป็นความลับ เพื่อให้ปลอดภัยแก่ตัวเราได้ (วิธีนี้เราต้องมั่นใจว่า ผู้บังคับบัญชาที่เหนือขึ้นไปมีพลังสูงกว่าจริง ๆ และเป็นคนดี)

๓. กรณีที่ถูกสั่งให้ไปกระทำผิดอีกทอดหนึ่งแทนผู้บังคับบัญชา

กรณีที่ผู้บังคับบัญชาสั่งให้เราทำทุจริต จะสั่งด้วยวาจาหรือหนังสือ ให้เราไปเรียกเงินหรือไปกระทำผิดอีกทอดหนึ่งแทนผู้บังคับบัญชา เช่น ให้ไปเรียกหักเงินเปอร์เซ็นต์จากเงินโบนัสของบรรดาลูกน้องทั้งหลาย เราต้องใจแข็ง ปฏิเสธไม่ยอมเป็น **มือ** ให้ โดยพยายามบ่ายเบี่ยงให้ผู้บังคับบัญชาไปร้องขอผลประโยชน์เสียเอง หรือกล่าวกับผู้รับเหมาหรือลูกน้องเอง ผู้บังคับบัญชาบางคนอาจไม่กล้า ถ้าไม่มี **มือ** หรือถ้ากล้าก็ต้อไปเสี่ยงเอาเอง เราไม่เกี่ยวข้องแปดเปื้อนด้วย

กรณีข้างต้นถ้าเจ้าหน้าที่ถูกเรียกผลประโยชน์หลายคน พยายามให้ทุกคนกล่าวชื่อร้องเรียนให้มีจำนวนมากที่สุด เพราะจะทำให้พยานหลักฐานมีน้ำหนักมาก มีความน่าเชื่อถือ ฟังได้ว่ากระทำผิดจริง หรือผู้บังคับบัญชาอาจกลัว ละเอียดแล้วงดการทุจริตไปได้

บางกรณีลูกน้องทัดทานผู้บังคับบัญชาทุจริต ที่ขู่เชิญไม่ไหว จำใจต้องลงนามตรวจรับงานไป ทั้งๆ ที่รู้ว่าผิด ลูกน้องบางรายถึงกับแอบอัดเทปคำขู่เชิญของผู้บังคับบัญชาไว้ เพื่อเป็นหลักฐานแสดงในภายหลังว่าตนเองไม่มีทางหลีกเลี่ยงจริงๆ

บางกรณีลูกน้องมีความรอบคอบมาก กล่าวคือ หลังจากจำใจลงนามดังกล่าวแล้ว ก็มาร่วมกันบันทึก (อาจมีบุคคลอื่นเป็นพยานร่วมด้วย) ว่าทุกคนถูกบังคับให้ลงนามอย่างไร โดยระบุพฤติการณ์เพื่อแสดงเป็นหลักฐานว่าพวกตนตกอยู่ในสภาวะจำเป็นจริงๆ เพื่อให้พ้นโทษ

๔. ทำให้เรื่องราวที่สื่อทุจริต ได้ถูกเผยแพร่โดยเร็ว

เผยแพร่เรื่องราวที่สื่อทุจริตโดยเร็ว อย่างกว้างขวางให้มากที่สุด เท่าที่จะทำได้ทางสื่อทุกรูปแบบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งทางลับและเปิดเผย เพราะถ้าเรื่องถูกเปิดเผยสู่สาธารณชนมากเท่าใดการทุจริตยิ่งยากขึ้น เช่น ผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่โดยตรง หรือผู้สั่งการอยู่เบื้องหลังจะเกรงกลัว เพราะคนทั่วไปในสังคม จะเข้ามาตรวจสอบโดยเฉพาะสื่อมวลชน ซึ่งเป็นหน้าที่หรืออาชีพของสื่ออยู่แล้ว เคยมีบางแห่งจัดทำบัตรสนเท่ห์ไปปลิว ฯลฯ ร้องเรียนแจกจ่ายไปยังหน่วยงาน สื่อมวลชน

๕ ควรให้มีผู้เชี่ยวชาญภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมให้ความเห็น

ถ้าเรื่องราวสื่อทุจริตเป็นงานตรวจสอบที่ยากหรือเฉพาะทาง เราเป็นลูกน้องโดยตรง ผู้บังคับบัญชาอาจหັกดหรือบังคับเราได้ง่าย ต้องพยายามขอผู้มีความรู้ ประสบการณ์ด้านนั้นๆ จากภายนอกองค์กรเข้ามาร่วมให้ความเห็นรับผิดชอบ เช่น ผู้มีความรู้ด้านไฟฟ้า ก่อสร้าง ภาษา พฤกษศาสตร์ เครื่องจักรกล ฯลฯ เพื่อมาขัดขวางไม่ให้เกิดการตรวจรับงานที่เราจำต้องรับผิดชอบ ไม่ให้เกิดการทุจริต ผู้บังคับบัญชาจะไม่กล้าบังคับเราให้ทุจริต เพราะกลัว เกรงใจ ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกดังกล่าว

๖. ขอให้ประชาคม หรือแกนนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

พยายามให้ประชาคม หรือแกนนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเสมอ เช่น ร่วมเป็นกรรมการตรวจรับงาน เพราะเขาเป็นคนอยู่ในชุมชนย่อมรู้ดี รักท้องถิ่น ไม่กลัวผู้บังคับบัญชา เข้าทำนอง **ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามผล** ซึ่งเป็นหลักของความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาที่คิดทุจริต ไม่กล้าทุจริตหรือไม่กล้ากดดันลูกน้อง เพราะมีคนภายนอกมาร่วมรู้เห็น อันเป็นการถ่วงดุล นอกจากนั้นยังเสริมสร้างความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น เข้าทำนองยิ่งโปร่งใส ยิ่งโกงยาก **เหมือนฝึกกลัวความสว่างฉับใจ คนโกงกลัวความโปร่งใสฉับนั้น**

๗. พกเครื่องอัดเทป อัดทั้งเสียงและภาพ

กรณีที่ถูกน้องใจกล้าขึ้นมา หากผู้บังคับบัญชาสั่งให้ลูกน้องรีดไถ เรียกร้องขอเงิน บางคนอาจนำเครื่องอัดเทปชนิดจิ๋วที่อัดได้ทั้งเสียงและภาพ แอบติดใส่กระเป๋าเสื้อของตนเอง แล้วเข้าไปทำที่พูดคุยยินยอมทำตามผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาวางใจ แล้วนำมาร้องเรียนด้วยตนเอง หรือให้บุคคลอื่นร้องเรียนกับสำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน กรมสอบสวนคดีพิเศษ ผลก็คือ ผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นนักการเมือง ถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ และถูกส่งอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องเป็นคดีอาญาต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นต้น

บางกรณีลูกน้องใจไม่ถึงกับกรณีดังกล่าวข้างต้น แต่ก่อนจะถึงเวลาตรวจการจ้าง ที่ตนเองจะต้องจำใจลงลายมือชื่อรับผิดร่วมด้วย ตนเองจึงวางแผนให้ผู้รับเหมา (ซึ่งถูกเรียกเงินพิเศษและไม่เต็มใจจะจ่ายเงินพิเศษให้ผู้บังคับบัญชาอยู่แล้ว) ทำการ ล่อซื้อ โดยผู้รับเหมาแล้วจึงไปลงบันทึกประจำวันระบุพฤติการณ์ถูกเรียกเงินพร้อมกับถ่ายรูปธนบัตรทุกฉบับที่จะนำไปให้ผู้บังคับบัญชา ที่สถานีตำรวจแล้วทำที่ไปจ่ายเงินแก่ผู้บังคับบัญชา จากนั้นจึงส่งสัญญาณให้ตำรวจเข้าจับกุมได้คาหนังคาเขา

บางทีก็แก้งปล่อยข่าวว่าจะมีคนทราบเรื่องการทุจริตบ้าง จะมีการล่อจับกุมเกิดขึ้นบ้าง ฯลฯ ผู้บังคับบัญชาก็จะกลัว เปลี่ยนใจไม่ทุจริต อย่างนี้ก็มี

๘. ทำบันทึกเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อแย้ง

กรณีหลีกเลี่ยงผู้บังคับบัญชาที่จะทำทุจริตไม่ได้ ไม่ว่าจะแก้ไขแบบเดินชน หรือแก้ไขโดยขอร้อง บ่ายเบี่ยง แบบนุ่มนวลแล้วก็ตาม ประกอบกับเจ้าหน้าที่คนอื่นที่เป็นกรรมการตรวจรับเกิดการกลัวแล้วก็พลอยร่วมทำทุจริตกับเขาด้วย กรณีจำเป็นเช่นนี้ เราจำต้องร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจรับแน่นอน มีวิธีที่สามารถเอาตัวรอดได้ด้วยการ**ทำบันทึกเสนอผู้บังคับบัญชาแย้งเอาไว้ในเรื่องว่า ขัดข้อกฎหมายอย่างไร เราไม่เห็นด้วยอย่างไร พร้อมเหตุผล** เราก็จะรอดตัวไม่โดนข้อหาว่าร่วมทุจริตกับเขาด้วย

ประสบการณ์ที่ผมพบ และแนวทางแก้ไขข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างบางส่วนเท่านั้น ซึ่งที่ทั้งสำเร็จและล้มเหลว และอาจนำมาใช้ได้หรือไม่ได้กับบางกรณีเท่านั้น มิใช่นำมาใช้ได้ทุกกรณี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สภาพแวดล้อม ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ลูกน้อง ประชาชน สังคม เวลา ฯลฯ ที่ไม่เหมือนกัน โดยผู้ที่มีบทบาทแก้ไขสำคัญที่สุด คือ **ตัวเราเอง** ว่าจะมีความสามารถ มีประสบการณ์ ความแนบเนียน การปกปิดเป็นความลับ ฯลฯ ได้มากน้อยแค่ไหน เพียงไร

สิ่งสำคัญยิ่งที่จะทำให้การปราบปรามการทุจริตสำเร็จ ก็คือ ผู้บังคับบัญชาต้องเป็น คนชื่อตรง ดังที่เขาพูดกันว่า **ถ้าหัวไม่ส่าย หางจะไม่กระดิก** นักปกครองถึงแนะนำกันว่า การปฏิบัติงานของข้าราชการไทยที่จะไม่ถูกกดดัน ทำงานสบายใจ ต้องพยายามเลือกขอย้ายไปทำงานอยู่กับผู้บังคับบัญชาที่ชื่อสัตย์ เข้าทำนองที่ว่า **ให้เลือกเจ้าอาวาส อย่าเลือกวัด** หมายความว่าให้เลือกไปอยู่กับนายอำเภอที่ดี อย่าไปเลือกอำเภอใหญ่ตัวเอง

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่าผู้ถูกกล่าวหาว่าทุจริตจะมีทั้ง เจตนาประมาท ไม่เจตนา ผู้ที่น่าสงสาร ก็คือ ผู้ที่ไม่เจตนา ไม่ตั้งใจจะทุจริต แต่กระทำไปโดยจำยอมบ้าง อาจเพราะถูกบังคับขู่เข็ญบ้าง ถูกหลอกหลวงบ้าง ฯลฯ หรือผู้เจตนาร่วมทุจริตอาจมีตำแหน่งเล็กหรือไม่ค่อยมีอำนาจ

ฉะนั้น ถ้าต้องการให้ ดำเนินการจับทุจริตกับผู้บังคับบัญชา ซึ่งมีตำแหน่งใหญ่ เช่น ถอดถอนผู้บังคับบัญชาออกจากตำแหน่ง (กรณีนี้การเมืองกระทำผิดซึ่งไม่มีโทษทางวินัย) หรือชี้มูลการกระทำผิด และดำเนินคดีอาญากับผู้บังคับบัญชาซึ่งมีตำแหน่งใหญ่ และให้เกิดความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมหรือจะเกิดความเกรงกลัวอันเป็นการป้องปราม เพื่อมิให้มีการทุจริตอีกต่อไป จึงเห็นควรให้มีการกันผู้กระทำผิด (อาจมีตำแหน่งเล็ก) ที่ให้ความร่วมมือไว้เป็นพยานได้ ป.ป.ช. เล็งเห็นถึงคุณค่าการผดุงความยุติธรรม และด้วยเจตนารมณ์กล่าว จึงได้เพิ่มให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจกับผู้ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยหากบุคคลหรือผู้ถูกกล่าวหา รายใด ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากได้ให้ถ้อยคำหรือแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญในการที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานในการวินิจฉัยชี้มูลการกระทำผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐรายนั้น คณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจเห็นสมควรกันผู้นั้นไว้เป็นพยานโดยไม่ดำเนินคดีก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด
